

Zulk handhaven van het gezag vraagt van de ouders heel veel.

Daarover een volgend maal.

J. W.

N.B. Verleden week stond in het hoofdartikel, kolom 1, regel 27: onze oogen zullen zich wijden: lees — wijden. In kolom 2, midden, staat: uit het gezichtspunt van de mens. uit het gezichtspunt van het genus. Kolom 3, regel 9, staat: het paradijs is opgewekt: lees — opgewekt.

UIT DE SCHRIFT.

In de gelijkmaking Zijner opstanding.

Want indien wij met Hem een plant ge worden zijn in de gelijkmaking Zijns doods, zoo zullen wij het ook zijn in de gelijkmaking Zijner opstanding. Rom. 6:5.

Jezus leeft!

En ik zal leven!

Zoo doet het Paascheit u jubelen, mijn ziel.

Ja, gij moogt uw juichtoon nog nooger doen klinken.

Gij behoeft uw leven uit Christus niet geheel naar de toekomst te verleggen.

Gij moogt reeds voor het tegenwoordige danken: ik leef.

Of om het met den apostel te omschrijven: „Christus leeft in mij en wat ik nu in het vleesch leef, dat leef ik door het geloof des Zoons van God, die mij heeft liefgehad en zichzelf voor mij heeft overgegeven.”

Zalig belijden!

Te zaliger, naarmate de opstandingsmystiek zich voor u verdiept.

Want de opstandingsmystiek draagt weer een geheel ander karakter dan de stervensmystiek.

Bij de eerste is de band tusschen mystiek en ervaring zooveel inniger dan bij de laatste.

Al zijt gij een plant met Hem geworden, zoo zult gij toch nooit Zijn sterven ervaren.

Dat sterven blijft plaatsvervangend.

Den eeuwigen dood kunt gij niet ondergaan.

Maar zie, bij de opstanding is het zoo geheel anders.

Zeker, Christus' eigen opstanding kunt gij ook niet ervaren.

Daarvoor zoudt gijzelf Christus moeten zijn.

Daarvoor zoudt gij onder meer door de volle verschrikking der hel moeten zijn aangegrepen.

Niettemin kunt gij met uw ervaring dichterbij Zijn opstanding komen dan bij Zijn sterven.

Hij nam uw zonde op Zich en daarmee ook de algeheele bezoldiging van uw zonde, de absolute dood.

Die rijpe zonde-vrucht behoeft gij door genade niet te eten.

Maar de rijpe opstandingsvrucht moogt gij krachtens diezelfde genade juist wel proeven.

Gij staat tegenover het eeuwige leven niet als tegenover den eeuwigen dood.

Hij, die u verlost van het verderf, verschoont u van een eeuwigen dood.

Maar Hij, die u kroont met goedertierenheid en barmhertigheden, verschoont u niet van het eeuwige leven.

Integendeel, Hij doet u dat volop genieten.

Het heeft betekenis, dat in den grondtekst wel gesproken wordt van de gelijkmaking Zijns doods, maar eigenlijk niet van de gelijkmaking Zijner opstanding.

Zij, die dat in onze vertaling ter verduidelijking hebben ingelascht, hebben juist iets heerlijks uit de opstandingsmystiek weggenomen.

Door een plant met Christus te zijn, ontstaat er voor u een gelijkmaking Zijns doods.

Doch bij de opstanding is het sterker.

Daar werkt de mystieke unie met Christus nog wonderbaarlijker.

Daar is de eenheid tusschen u en uw Heiland nog inniger.

Hij is niet uw plaatsvervanger in het eeuwige leven.

Neen, let toch mijn ziel op die rijke verdiensten van uw Middelaar, dat eeuwige leven moogt gijzelf leven.

Hier zou gelijkmaking een veel te zwak woord zijn.

Is er eigenlijk wel een woord te vinden, dat het deelhebben aan Jezus' opstanding volledig uitdrukt?

Is menselijke taal hier niet te arm voor?

Maar wat de taal niet kan uitdrukken, voelt de mystiek aan.

Hoeveel is er voor haar niet werkelijkheid, wat de talen der menschen en der engelen ver te boven gaat!

Een plant met Hem te zijn in de opstanding!

Wat dat zeggen wil, gij kunt het alleen verstaan, wanneer gij in de liefde van den Heere Jezus Christus verzinkt.

En hoe dikwijls geschiedt dat?

Immers o zoo zelden?

Nog zeldzamer is daarom uw ervaring ervan.

Want de mystiek is de bron, de ervaring een beker levend water, uit die bron geschept.

Ook de opstandingservaring kan de opstandingsmystiek nooit evenaren.

En toch, hoe kan de opstandingservaring, het

genieten van het eeuwige leven, u hier beneden reeds dronken maken!

Als gij het beginsel der eeuwige vreugd een wijle in u gevoelt, wat doorleeft gij dan hemelsche oogblikken!

Hoe smaakt gij daar de Opstanding uit!

Wat zal het dan wezen, wanneer dat beginsel volkomen is uitgegroeid.

Wanneer niets dan eeuwige vreugd uw deel is, omdat een volheid van eeuwig leven u doorstroomt.

En gij daarbij bedenkt, dat ook dan uw opstandingservaring de opstandingsmystiek niet uitput, hoe begint het u dan te duizelen!

Een plant te zijn met Christus in Zijn opstanding!

O, zaligheid nooit af te meten!

Waarlijk, wat het oog niet heeft gezien, het oor niet heeft gehoord en in het hart des menschen niet is opgeklimmen, heeft God bereid dien, die Hem liefhebben.

Zoo doe Hij ook aan u, mijn ziel.

HEPP.

KERKELIJK LEVEN.

— Onze begrafenissen.

Eenigen tijd geleden schreven we over de overdriving bij onze begrafenissen en welke men keeren wilde met het artikel uit onze Kerkenorde, waarbij bepaald wordt, dat geen lijdendiensten mogen worden ingesteld.

Wij gaven toen als ons gevoelen te kennen, dat voorzoover wij wisten met dit artikel niets viel aan te vangen.

Immers was er voorzoover wij konden nagaan nergens van een lijdendienst sprake.

Maar wij beloofden hierop terug te komen.

Wij willen dit dan thans doen.

In den regel hebben onze begrafenissen in allen eenvoud plaats.

Er wordt, behoudens in enkele groote steden, door predikant of kerkeradslid in het sterfhuis een gedeelte uit Gods Woord gelezen en voorgegaan in gebed.

Op den doodenakker wordt nogmaals gesproken of gelezen of zelfs gebeden.

Daarmee is dan gewoonlijk de ambtelijke werkzaamheid bij de begrafenis ten einde.

Op dorpen pleegt predikant of onderling mee naar het sterfhuis terug te keeren en dan ontwikkelen zich vaak voor en na den maaltijd gesprekken, welke vele uren duren.

Dat het er daarbij niet altijd even stichtelijk toegaat, is van genoegzame bekendheid.

Meestal zijn niet alle familieleden van dezelfde kerkelijke kleur.

Al spoedig hebben sommigen behoefte, te doen blijken, dat zij het niet met den dominee of den onderling eens zijn.

Dan ontspringt zich een debat, waarbij het nog al eens warm kan toegaan.

De hoop der opstanding heeft dan niet het laatste woord.

Reeds hier doen zich misbruiken voor, welke behooren te worden tegengegaan.

Het best zou zijn, indien men ook hier tot versterking overging.

Er ligt werkelijk overdaad in, wanneer en in de woning en aan het graf en nogmaals in het sterfhuis wordt gesproken, gevolgd door een algemeene nabetrachting.

De praktijk wijst nu eenmaal uit, dat het hoogst moeilijk is een niet te klein en dikwijls bont gezelschap in de rechte geestelijke stemming te houden.

Zeker, het geldt hier eeuwenoude gewoonten.

Daarin verandering te brengen is geen gemakkelijke zaak.

Toch heeft men ook hier zachten drang tot reformatie uit te oefenen.

Nu valt het voorzeker niet licht een algemeenen regel te ontwerpen.

Trouwens, dat behoeft ook niet.

Pluriformiteit blijve ook hier bestaan.

Ook persoonlijke gevoelens spreken hierbij mee. Wij voor ons werden b.v. door een gebed aan het geopend graf slechts zelden gesticht.

Wel meer dan eens ontsticht.

Vooral als dat gebed moest dienen om de toespraak te vervangen.

Het maakte soms den indruk of de bidder den Heere wilde doen weten, wat voor een persoon Hij in den hemel had opgenomen.

Ook bevordert gewoonlijk het weer den eerbied niet, welken het gebed eischt.

Men staat soms te trappelen om de voeten eenigszins warm te houden bij regen en vorst.

Bij een toespraak hindert dat minder, maar bij een gebed strjdt het al heel sterk tegen de houding, welke wij daarbij hebben aan te nemen.

Waarbij dan nog komt, dat het velen moeilijk valt in zulke gevallen de oogen gesloten te houden.

Daarenboven, al willen wij niet beweren, dat het gebed op het kerkhof geen zin heeft — dat zou al heel bond gesproken zijn — zoo gelooven we toch, dat het daar minder op zijn plaats is.

Wanneer in het sterfhuis de treurende familie reeds aan de zorg des Heeren is opgedragen, behoeft dat aan het graf niet nogmaals te geschieden.

Het kerkhofgebed moet dan ook niet zoo zelden dienen om toespraken af te snijden.

Men leest dan enkele woorden uit de Schrift en met gebed is de plichtigheid afgeloopen.

Toch zal men gevoelen, dat, wanneer het om deze reden wordt opgezonden, eigenlijk van het gebed misbruik wordt gemaakt.

Op andere manier dienen bezwaren, welke toespraken met zich brengen, ondervangen te worden.

Doch het gebed is te heilig, dan dat men dit als middel zou aanwenden.

Er pleit dunkt ons alles voor om het gebed op het kerkhof, waar het is ingevoerd, af te schaffen.

Doch hoe moet het dan met de toespraak?

Er zijn christenen, die bepalen, dat aan hun graf geen toespraken mogen worden gehouden.

Die wensch behoort natuurlijk te worden geëerbiedigd.

Het kan niet ontkend, dat een begrafenissen, waarbij alleen het Woord Gods wordt gehoord, soms den diepsten indruk maakt.

Toch is het de vraag of, indien dit onder ons regel werd, die indruk zich steeds zou herhalen.

Wij meenen, dat het ons al spoedig koud zou aandoen.

Het is hier het contrast tusschen de uiterste soberheid en de weelderigheid in het woord, dat zoo sterk opvalt en menigmaal zoo aangenaam aandoet.

Viel echter het contrast weg, zoo zou o.i. ook de indruk meestal uitblijven.

De toespraak bij het graf heeft alleszins recht van bestaan en mag allerminst als zondig worden afgekeurd.

Het misbruik, dat er dikwijls van gemaakt wordt, heeft ook hier het gebruik niet op.

Het hart heeft menigmaal behoefte zich te uiten aan de groeve van een, die men om zijn persoon en werks wil heeft liefgehad.

Dat er getuigd wordt van de genade Gods, die in den omgang met en den arbeid van den overledene duidelijk uitkwam, mag geen bezwaar ontmoeten.

Als maar de rechte toon wordt getroffen, strekt zulk een toespraak ter verheerlijking van onzen God.

Indien dit slechts het thema zij: alle roem voor den mensch is uitgesloten.

Op die wijze wordt aan het graf uit menig leven een roerende prediking vernomen.

Het woord, op het kerkhof gesproken, draagt, als het goed is, een geheel ander karakter dan wat in het sterfhuis wordt gezegd.

Daar, te midden van een soms talrijke menigte, welke de rouwkamer onmogelijk zou kunnen bevatten, behooren openlijk te worden verkondigd de deugden van Hem, die den gestorvene uit de duisternis riep tot Zijn wonderbaar licht.

In de rouwkamer worde het intieme bewaard, daar worde de troost van den Geest ingeroepen, daar stijge ook de dank in stilheid op tot God.

Maar aan de groeve worde in het openbaar den Heere eere gegeven.

Dat dit door meer dan één spreker wordt gedaan, heeft iets aantrekkelijks, al vermeedderen zich hier de gevaren.

Zoo licht loopt er één spreker onder door, die het eigenlijk doel uit het oog verliest.

En het komt voor, dat die ééne spreker alle wijding bederft.

Daarom is het goed, dat de begrafenis onder degelijke leiding sta.

De leider moet een man zijn, die vrijmoedigheid heeft om hen, die het woord willen voeren, de voorwaarde te stellen, dat zij van alle ophemeling van den mensch afzien en dat zij vooral zich niet aan de voor christenen zoo stuitende gewoonte schuldig maken om het lijk te gaan toespreken.

Aan zulk een vaste, principiële leiding ontbreekt het dikwijls.

Vandaar, dat men zoo menigmaal met onbevredigd, soms met gekwetst gevoel het graf verlaat.

Ook zorg men, dat het getal sprekers niet te groot worde.

Vaak wordt namens elke vereeniging, waarvan de overledene lid is geweest, het woord gevoerd.

Dat dit noodig noch wenschelijk is, springt in het oog.

Ondersteld al, dat allen werkelijk de deugden Gods verheerlijken, zoo zullen zij toch licht in herhaling vallen en dat is voor de geestelijke spankracht van de hoorders te veel.

De aandrang om den Heere te prijzen wordt daardoor psychologisch beschouwd verzwakt.

Een uniform maximum van sprekers kan natuurlijk niet worden gesteld.

Daarvoor loopen de gevallen te zeer uiteen.

Soms zal beslist aan slechts één spreker de voorkeur moeten worden gegeven.

Maar soms ook gevoelt men, dat er plaats is voor meer dan één spreker.

Mits men dit maar in het oog houdt, dat de plichtigheid niet van het aantal sprekers afhangt.

Voorzoover wij er over kunnen oordeelen, wordt de kans, dat de indruk zal verflauwen grooter, naarmate het getal boven de drie uitgaat.

Wie spreekt moet zelf ontroerd zijn, maar ook zijn aangegrepen, om aan die ontroering uitdruk te geven.

Een pa

kerkhof is

kostelijke

En dan

het gras

het tevens

gunst alles

Het zou

zaamheid l

Van pre

opnieuw m

veel van l

draving.

Reeds g

Een da

onze God

Men

aankomen

Het gee

kan de g

dreigen te

Doch de

op de far

Het amb

gelden.

Men wa

Ongetwij

hier schre

Het lag

te sporen

voorzichtig

Maar wi

en ander i

En dan

verbetering

Intussche

uitgesprok

— Kan het

Het kom

kwadlij te

Doch da

opmerking

en, doet o

Men zou

Volk" aan

mer van V

wordt als

blad".

Stel, dat

deld, dan

Bitterhei

En die

In een a

den datum

worden ge

frans: „Hi

cassie tuss

ger Kerkbe

laatste vor

zeker omde

merklijk b

tijdige, ook

moeienis v

wat zonde

immer col

en onspan

het belang

echter heb

lijke wet:

alleen vers

De van d

schrijft.

Immers,

artikel juis

dat hij ree

we niet ge

De lust o

blijkbaar w

Wij vra

anders?

Dat De v

nen wij he

Dat hij v

ook.

Maar mo

grooter gen

Voor een

De van de

standpunt.

Kerken, vo

Doch vo

beide even

Toch zal

zijn polem

Een passend slot aan de plichtigheid op het kerkhof is gemeenlijk het zingen van een onzer kostelijke psalmen.

En dan blijve het niet alleen bij een: „Gelijk het gras is ons kortstondig leven“, maar blijke het tevens, dat wij als christenen roemen in vrije gunst alleen.

Het zou wenschelijk zijn, dat de ambtelijke werkzaamheid bij een begrafenis op het kerkhof eindigde.

Van predikant of onderling te verlangen, dat zij opnieuw naar het sterfhuis gaan, is niet alleen te veel van hun tijd gevergd, maar lijdt ook tot overdrijving.

Reeds gingen zij in het sterfhuis voor.

Een dacapo daarvan moet om het redelijke in onze Godsverering ontraden.

Men kan hier zeker met praktische motieven aankomen.

Het geestelijk overwicht van den ambtsdrager kan de gesprekken, die zoo licht uit den band dreigen te springen, in het juiste spoor houden.

Doch de zorg daarvoor rust in de eerste plaats op de familie zelf.

Het ambt aller geloovigen heeft zich hier te doen gelden.

Men wachte zich hier voor alle klerikalisme.

Ongetwijfeld zijn het teere dingen, waarover we hier schreven.

Het lag volstrekt niet in onze bedoeling om aan te sporen tot eenig radikaal optreden, dat aan alle voorzichtigheid is gespeend.

Maar wel hopen we, dat men zich van het een en ander rekenschap zal geven.

En dan geleidelijk, maar ook onverdroten op verbetering zal aansturen.

Intusschen zijn wij over dit onderwerp nog niet nagesproken.

— Kan het niet anders?

Het komt niet bij ons op het Ds van den Brink kwalijk te nemen, dat hij een scherpe pen heeft.

Doch dat er uit die pen telkens weer min fijne opmerkingen, om niet te zeggen: hatelijken vloeiën, doet ons leed.

Men zou meenen, dat er een scribent van „Het Volk“ aan het woord is, als er in het laatste nummer van W. en G. over een kerkbode gesproken wordt als over „dit vrome, k schreef haast heilige blad“.

Stel, dat deze kerkbode niet juist heeft gehandeld, dan geeft zulk een kwalifikatie nog geen pas. Bitterheid drijft hier tot spot.

En die spot nadert het profane.

In een ander artikel heeft Ds v. d. B. het over den datum, waarop de Synode van Groningen zal worden geopend. Daarmee ontbreekt hij dit fraais: „Hierover ontspan zich een vriendelijke discussie tusschen den eindredacteur van de „Groninger Kerkbode“ en dien van „De Reformatie“. De laatste vond den datum wel wat vroeg gesteld, zeker omdat de professorale vacantie daardoor aanmerkelijk bekort wordt; de eerste prees dat vroeg-tijdige, ook omdat de Hoogleeraren na de vermoelenis van het bijwonen der Synode eerst nog wat zouden kunnen uitblazen vóór den aanvang hunner colleges. Bij den een scheen eigen rust en ontspanning het zwaarst te wegen, bij den ander het belang van universiteit en wetenschap. Beiden echter hebben ongetwijfeld gedacht aan de koninklijke wet: hebt nu naaste lief als uzelf. Er was alleen verschil in 't leggen van het accent“.

Ds van den Brink weet, dat hij hier onwaarheid schrijft.

Immers, aan het vermogen om een eenvoudig artikel juist te lezen ontbreekt het hem niet en dat hij reeds aan seniele aftakeling lijdt, hebben we niet gemerkt.

De lust om een hatelijkheid te plaatsen, kon hij blijkbaar weer niet bedwingen.

Wij vragen echter: kan dit nu heusch niet anders?

Dat Ds v. d. B. strijdt voor eigen gevoelen kunnen wij heel goed hebben.

Dat hij voor zijn kerkengroep propaganda maakt, ook.

Maar moet nu door onfaire strijdwijze de scheur groter gemaakt, dan zij thans is?

Voor een hereeniging van de kerkengroep van Ds van den Brink, zoo zij op haar tegenwoordig standpunt blijft staan, met onze Gereformeerde Kerken, voelen wij niets.

Doch voor nog grootere verwijdering tusschen beide evenmin.

Toch zal dat het gevolg zijn, als Ds v. d. B. zijn polemische methode niet verandert.

Waarom kan men niet zakelijk blijven?

Waarom kan men niet waar zijn?

Waarom kan het niet anders?

HEPP.

De Geref. Studentenbeweging.

II.

(Verleden en heden).

We beloofden, iets naders te zeggen in verband met de motie, die de vorige week in ons blad gepubliceerd is met begeleidende memorie van toelichting, zooals ze door het Studentencorps Fides Quaerit Intellectum aan de Theologische School

te Kampen is aangenomen en ter plaatse ahangig gesteld.

Twee manieren kunnen hier gevolgd worden.

Ik zou kunnen trachten, in den breede na te gaan de ontwikkelingsgeschiedenis van de G. S. B. (Gereformeerde Studentenbeweging), zooals ze zich de laatste jaren heeft voorgedaan. Er is ook een andere manier, om de aangelegenheid te bespreken: men kan zich de zaak, die in het Kamper voorstel belichaamd ligt, indenken langs den weg van de overweging van het te stellen ideaal, waarbij dan op bepaalde feiten en historische gegevens minder sterk de nadruk valt.

Laatstgenoemde wijze van bespreking lijkt me profijteli. Voor mezelf, omdat de gegevens niet gemakkelijk volledig te verkrijgen en te verwerken zijn; maar ik verneem, is dat zelfs voor personen, die in de G. S. B. een leidende positie innemen, ten deele niet anders. En voor de lezers lijkt me deze weg ook de beste; want tenslotte komt het er minder op aan, hoe de dingen zich hebben ontwikkeld; omdat, als we een bekende onderscheiding mogen gebruiken, de geschiedenis van de G. S. B. „als instituut“ nog niet verklaart haar geschiedenis „als organisme“. De groote vraag blijft altijd, hoe men zich die ontwikkeling in de toekomst liefst zou denken.

Men kan evenwel een kleine verwijzing naar den loop der dingen in de historische orde niet missen, omdat de beteekenis van de aanhangstelling van de Kamper motie, ook als zedelijke daad, toch niet goed begrepen kan worden, als men niet weet, uit welken nood de hier opgeworpen vraag opkomt.

Daarom zullen we vooraf iets — zeer onvolledig — zeggen over den stand van zaken in de G. S. B., zoowel wat het verleden als het heden betreft.

* * *

Laat me beginnen mogen met de opmerking, dat de oprichting van de G. S. B. een complex van verschijnselen aan den dag liet komen, waarvoor ieder, die het gereformeerde leven liefheeft, van harte dankbaar zijn moet voor een deel.

Ik hoor wijlen Prof. Bavinck nog zeggen op een Vrije-Universiteitsdag te Dordrecht: „Er wordt onder onze studenten tegenwoordig misschien minder goed geloofd, dan vroeger, maar er wordt stellig beter geleefd“.

Natuurlijk is dit woord op te vatten als gesproken in de gemakkelijke taal van den dag. Prof. Bavinck heeft herhaaldelijk zelf er met nadruk op gewezen, dat „gelooven“ en „leven“ bij elkander hooren; dat goed „gelooven“ steeds blijken zal in goed „leven“; en dat struikeling in het geloof zich openbaart in het „leven“. Ja zelf reeds een fout van het leven zelf is: de groote fout. Daarom kan men hem geen recht doen, als men zijn opmerking te Dordrecht losmaakt van wat hij schreef in zijn werken. „Gelooven“ en „leven“ hebben hier wel een minder strikten zin dan men er meest in pleegt te vinden. De bedoeling was, dat in vroegere generaties dogmatische twijfel en religieus-confessioneele probleemvorsching niet zoo heel vaak te bemerken viel, althans wat de studenten-gemeenschap betrof. Let op het woord: gemeenschap. Persoonlijk hebben ook in dien tijd van de oudere generatie velen hun worsteling gehad. Maar die bleef meer tot studeerkamers beperkt. Er was nog geen algemeen te herkennen type van den „probleemsjouw“, zooals een Kamper Almanak hem eens teekende op werkelijk „aansprekende“ wijze. De organisatie, het corps, schijnt in vroeger dagen meer de gezelligheid dan den diepgang gezocht te hebben. Men was, wat tenminste de gemeenschap aangaat, altijd den stijl van het „wij weten“ trouw gebleven. En — de rust, die het gemeenschapsleven kenmerkte in de gereformeerde studentenwereld, gaf ruimte genoeg voor een gezelligheidsleven, dat zich van eigen vormen bediende, en die vormen niet altijd vond uit het beginsel, dat men in denken en gelooven zich had aangenomen als het ware. Om geen last van terecht verloorde ouderen te krijgen, beperk ik me tot mijn eigen studententijd. We waren over het algemeen wel braaf en zoet; maar erg veel worstelen deden we als organisatie niet.

Het zou dwaas zijn — op later leeftijd ziet men dat wel goed — dit alles voor religie te houden. De dogmatische verzekerdheid is een heerlijk goed; maar ze moet uit God verkregen zijn. En wat er voor uitgegeven wordt, is soms wel eens niet veel anders dan aanvaarding van wat overgeleverd is, zonder dat men worstelt met God, om persoonlijk, en (want daarop komt het hier aan) ook gemeenschappelijk te be- en te door-leven wat beleiden wordt. Een later geslacht moge vaak hebben „getwijfeld“, omdat twijfelen in de mode was (natuurlijk was dat geen „twijfel“, maar slechts niet-geloof of niet-belijden); en het moge het verwijt verdienen hebben en te hooren gekregen, dat zijn hoog opgeven van den „religieusen nood“ dikwijls allermist religie was, of symptoom ervan, of propaedeuse daartoe. — wie eerlijk is, moet dan ook dezelfde stränge keur op de oudere generatie toepassen. De rust van vroegere studentenkringen mag — zonder meer — niet worden aangemerkt als bewijs van nauw leven met God. Er is een worsteling om de worsteling zelf — en dat is

ondankbaarheid en ongelof en irreligiositeit. Maar er is ook een strijd, die uit het geloof zelf opkomt; en die strijd ontbrak wel vaak; nog eens: in het gemeenschapsleven.

In hoeverre nu nog te handhaven zou zijn, wat Prof. Bavinck zeide over het „beter leven“ der tegenwoordige generatie, waag ik niet te beslissen. Ik weet studentenkringen, waarin soberheid van leven en voor ons, oudgedienden, door puriteinsche maagverzorging (verwaarloozing) beschamende vergaderingsmethode dadelijk opvallen. Ik weet ook andere kringen. Wat dat „beter leven“ betreft, laten we Prof. Bavinck's opmerking dus maar rusten. Ze werd trouwens gesproken voor ruim 8 jaar, en er is in dien tijd veel veranderd. Maar wat dat „minder gelooven“ aangaat: men moet het woord „gelooven“ hier in denzelfden zin nemen als daareven gebeurde. Het is om de gedachtenwereld te doen. Die is den laatste tijd onder onze studenten met vele plagen geplaagd geweest: plagen van noodzaak of van vrije keuze; maar: plagen dan toch. In dezen valt nog niets te prijzen. Wat echter wel te prijzen valt — en hier komen we terug bij het begin — dat is dit: men stelde de kwesties van zijn tijd aan de orde. Men trachtte zich rekenschap te geven van den inhoud van zijn geloof, van zijn consequenties, van den tijd, waarin men leefde, en de aanpassing van het christelijk leven, van het gereformeerde-zijn in de vormen van het leven van den tijd.

„Men stelde de kwesties“. Laat mij hier een bekentenis mogen doen: er zijn onder de tegenwoordige studenten ettelijken, die over kwesties spreken, die althans problemen bij name noemen (dat is toch altijd ook iets van beteekenis) waaraan wij vroeger op gelijken leeftijd niet dachten. Ik geloof niet, dat mijn schaamtegevoel, als het zich tegen mijzelf keert in een soort jaloerschheid, de groote groep van mijn tijdgenooten onrecht doet, als ik de veronderstelling wang, dat zij precies zoo er voor staan als ik, zodra zij de groepen zien en tegen elkaar opwegen: de groepen van vroeger en nu. Het leven is veel bewuster en intenser geworden. Men kan „den problemsjouw“ ridiculiseeren, maar het is niet verstandig; hij weet een tikje meer, dan wij vroeger, den goeden broederen niet te na gesproken. Of hij dieper weet, is weer iets anders, zelfs, of hij weet; maar: primo is „weten“ altijd een voorname woord geweest; en secundo: als het waar is, dat de studententijd allereerst dient om in de vraagstukken die er zijn, in te leiden, dan moet erkend worden, dat de tegenwoordige studenten op de vroegere academische heden veel voor hebben. Zoomin de jongeren zich verheffen mogen, zoomin mogen de ouderen het verschijnsel denigroeren.

Dat de jongeren zich niet hebben te beroemen, ligt wel allereerst in de lijn van hun eigen vele zelfstichtende redenen. Vooreerst is — paradoxen-jagers zullen er vooral niet kwaad om mogen worden — vooreerst is geestelijke „onrust“ soms ook een zoo rustig bezit, dat men er des duivels oorkuusen van maken kan. Een probleem is geen genot; wie grieksche kent, weet wel, dat het voor een deel overeenkomt met wat de bijbel noemt een „skandalon“, een „ergernis“; het ligt daar voor uw voeten. Maar het hebben van problemen kan, als het nu eenmaal gaat behooren tot onze geestelijke, sportieve nitruising, wel een luxe worden. En dan maakt de onrust, althans wat zoo heet, in leelijken zin rustig. Bezit ik het goed, dan ligt daarin een van de verschijnselen, die mij doen gelooven, dat de feiten Bavinck's uitspraak in Dordrecht (over het LEVEN der studenten) in die dagen bevestigden, terwijl NU de bewering, dat men haar niet meer voetschoots zou kunnen aannemen, voor Bavinck evenmin als voor de waarheid beleedigend is. Ik geloof, dat de tijd, die BEGON met de vragen en problemen te stellen, werkelijk de problematiseurs-studenten drong tot een zeer puriteinsch, soms ascetisch, haast ge-drukt leven; maar ik meen tegenwoordig menschen te vinden, die met veel gratie van de voorlaatste gelederen de problemen overnemen; die ook op tijd (vooral als 't mooi weer is en er te zwemmen valt) aan die problemen behoorlijke conferentieele aandacht schenken, maar overigens in de vrijheid van hun leven zich even ver van de ascese verwijderen als de oudere, om haar dogmatische, probleemloze rust, gansch „rustig“ verachte oudere generatie; soms wel meer dan enkele stadiën verder nog. Ik geloof daarin te zien: een gaan rusten op de lanweren van het onrust-diploma. Reeds daarom moeten de jongeren zich niet verheffen. Bovendien: de tijd, waarin wij leven, bracht zijn eigen logica mee. Het verdiepen van de kwesties (ken-theoretisch, psychologisch) is een trek van het geestesleven dezer dagen in het algemeen; het eert in specialen zin de jongeren onder de gereformeerden niet; en het nog-niet-eraan-toe-zijn van de ouderen was heusch niet hun speciale schande. En dan is er behalve de verdieping ook de op-bouw. Ons gereformeerde leven ging van de fundamentelegging in sommige punten over tot den opbouw: de jongeren, ook de ietwat opstandigen, plukken de vruchten van den arbeid der voortrekkers: zonder Kuyper en Bavinck en de anderen zouden ze in Lunteren niet eens een mal, laat staan, een goed figuur